

Fris-Nytt 3 – 2021

Foto: Hans Braxmeier/Pixabay

Fris-Nytt 3 – 2021

Innehåll:

- **Ordförande har ordet**
- **Fris deltog i öppet samråd för nationella minoriteter**
- **Grannfolket ger efterlängtd teaterpremiär**
- **Höstmöte 2021**
- **Valberedningen hälsar!**
- **Ellis Johansson 100 år**
- **Kalendarium se även fris.nu**

Ordförande har ordet

Jag önskar alla välkomna efter sommaren och hoppas allting börjar komma i gång efter detta pandemipräglade år.

Jack Stenberg. Foto: Fris

Vi i Fris styrelse hade lite av en trög start under sommaren men börjar nu när allt kommit i gång att kunna fungera på ett mer normalt sätt. Vill önska alla föreningar en fin höst och ett stort lycka till för Teaterföreningen Grannfolket med pjäsen "Aska och Akvavit", som äntligen går att framföra med större publik.

Nu håller vi tummarna att vi i fortsättningen kan genomföra alla våra möten fysiskt till största mån. Det blir så mycket enklare med närhet och ögonkontakt.

**Jack Stenberg,
Förbundsordförande**

Fris deltog i öppet samråd för nationella minoriteter

av Carita Haaksi

Haninge kommun hade höstens första samrådsmöte för nationella minoriteter den 16 september 2021. Ordföranden Jack Stenberg och vice ordföranden Carita Haaksi deltog i mötet för att få veta mera om kommunens minoritetspolitik och för att sprida information om finlandssvenskar i kommunen.

Enligt Lennart Rohdins utredning från 2017 "Nästa steg? En förstärkt minoritetspolitik" fyller finlandssvenskarna inte kraven för minoritetsstatus. Han tar dock upp att utifrån Sveriges och Finlands långa gemensamma historia borde finlandssvensk kultur i högre utsträckning kunna ges utrymme inom det ordinarie svenskspråkiga public service-utbudet i Sverige. För att samråd i sverigefinska frågor ska kunna äga rum med så brett deltagande som möjligt finns det ingen anledning att på lokal eller regional nivå i förekommande fall utesluta finlandssvenskar från deltagande.

När mötet började blev Fris hjärtligt välkomnade och presenterade för samrådet. På samrådet deltog, utöver kommunens representanter, finska och romska deltagare. Kvällens gäst var kommundirektören Magnus Gyllestad. Temat för mötet var minoritetspolitik. Haninge kommun har i december 2020 tagit fram ett minoritetspolitiskt program som presenterades och det fortsatta arbetet diskuterades. Samrådsdiskussioner fortsatte bland annat om sverigefinsk representation i kommunens dialogmöten.

Under mötet läste Jack Stenberg upp ett mejl Fris fått från Lennart Rohdin kring minoritetspolitiken i Sverige där Lennart Rohdin bland annat skriver att när det gäller rätten till något av de fem nationella minoritetsspråken, så ligger den rätten hos språkbärarna. De finlandssvenskar i Sverige som anser att de också har finska som sitt språk inkluderas i detta. Vi fick höra att Lennart Rohdin besökt Haninge kommun och att kommunen uppskattade hans höga kunskap i minoritetsfrågor. Carita Haaksi lyfte upp möjligheten att även om finlandssvenskar inte är en minoritet så skulle kommunen till exempel i kulturella sammanhang, kunna använda finlandssvenska inslag. Kommunen fick också info om att en finlandssvensk förening har säte i Haninge.

Under mötet tog kommundirektören Magnus Gyllestad officiellt emot boken "ett halvsekel av Sisu" (Verbal förlag), som beskriver det sverigefinska Haninge under åren 1971–2021. Detta firades med alkoholfritt bubbel och tårta.

Foto: Pressbild

Både Carita och Jack uppfattade att Fris deltagande uppskattades och de kommer om möjligt även i framtiden delta i dessa samrådsmöten, i syfte att öka kunskapen om finlandssvenskar.

Haninge kommun har av Sverige-finländarnas delegation utsetts till 2021 års Sverigefinska kommun och kommer att motta utmärkelsen senare i höst.

Grannfolket ger efterlängtat teaterpremiär

Ensemblen i Aska & Akvavit 2021. Övre raden fr. v: Brita-Johanna Sjö Lind, Irja Torri, Kati Ahlstedt, Tommy Söderlund, Inga-Märta Nyman. Nedre raden: Ingegerd Andersson, **Lilian Larnefeldt**, Bodil Åkerblom-Wiker, Mats Utbult. På bilden saknas regissör Helena Lugnegård och Johan Andersson. Foto: Staffan Johnsson

Teaterföreningen Grannfolket har sedan i somras haft regelbundna repetitioner, eller snarare återupptagit slutrepetitionerna, inför premiären av föreställningen Aska & Akvavit. Våren 2020 fick de på grund av coronapandemins utbrott ställa in bara ett par veckor innan premiär. Fris-Nytt växlade några ord med Lilian Larnefeldt, styrelsemedlem i Grannfolket och en av pjäsens skådespelare, inför den nya uppsättningen.

Hur förbereder ni er inför premiären?

– Sedan mitten på augusti repar vi för fullt, två gånger i veckan, säger Lilian Larnefeldt till Fris-Nytt på telefon.

Lilian Larnefeldt sitter i Grannfolkets styrelse som producerar själva uppsättningen av Bengt Ahlfors pjäs Aska & Akvavit. För den oinvigde är Ahlfors en känd finländsk manusförfattare och som Grannfolket satt upp verk av tidigare.

Några avhopp har skett i ensemblen sedan innan pandemin, men annars är det samma gäng som står på Hjorthagens kulturhus från och med premiären den 15 oktober.

Vilka förväntningar har ni?

– Vi har fått höra att man är svältfödd på kultur nu, så vi hoppas att det kommer mycket folk! fortsätter Lilian med tillförsikt efter att restriktionerna lyfts.

Vad har publiken att vänta av Aska & Akvavit?

– Det är en makaber pjäs. En slags medel- och överklasshistoria med mycket förvecklingar.

Berättelsen handlar på det stora hela om överstinnan Vera Malmgren och kontroverser med hennes vuxna barn som gärna vill förpassa henne till ålderdomshem och samtidigt sälja den stora lägenheten. Något som komplicerar situationen ytterligare är när en före detta svärdotter, en psykiater, städerskan Kirsti och mammans före detta make (i en urna) dyker upp. Samt att gångna misstag gör sig påmind... Lilian Larnefeldt säger att berättelsen nog egentligen är en tragedi, men som manusförfattaren har valt att göra till en komedi.

Hur valde ni pjäsen?

– Vi läste flera olika manus innan vi fastnade för Aska & Akvavit. Den skulle ju ha spelats upp innan pandemin, så den valdes inte på grund av den.

Aska & Akvavit spelas på Hjorthagens kulturhus den 15–24 oktober. För mer info besök grannfolket.se

Höstmöte 2021

Förbundets höstmöte och första fysiska sammankomst på över 18 månader kommer tack vare lättade restriktioner att kunna genomföras.

Föreningsrepresentanter och inbjudna gäster väntas den 23–24 oktober att sluta upp på Fagersta Brukshotell.

Höstmötet var fram till 2018 ett återkommande inslag inom förbundet, men pausades 2019 på grund av 50-årsjubileet och sedan pandemin.

I år väntar ett par dagars samkväm med bland annat rundtur, god mat och avtackningar av tidigare förtroendevalda. Fris praktikant Paulina Kronqvists kommer att ge en presentation av sin interna rapport och för deltagarna hålls även en workshop av styrelseledamot Magnus Kortell med rubriken "Kommunikationsplan och kommunikationskanaler".

Valberedningen hälsar!

Visste du att Fris valberedning svarar på frågor och tar emot tips på potentiella kandidater till förbundets förtroendeuppdrag hela verksamhetsåret? Tips/frågor kan mejlas till sammankallande Ulla Honkanen: ulla.b.honkanen@gmail.com

Ellis Johansson 100 år

Fris gratulerar en av förbundets äldsta medlemmar

Ellis Johansson. Foto: Fris

Nyss fyllda 100 år har Ellis Johansson hunnit med en hel del i livet. Förutom att ha varit gift tre gånger (varav två med samma man) har hon bland annat jobbat som tolk, utbildat sig som pianist vid Sibeliusakademien och verkat som fastighetsmäklare i norra Kanada. Plus många år som föreningsaktiv inom Fris.

Utöver de många erfarenheterna är det dock svårt att tro att hon nu levtt ett helt sekel.

– De är lite oroliga eftersom jag nyss kom hem ifrån en sjukhusvistelse på tio dagar, förklarar hon om hemtjänstens oanmälda påringning när Fris är på besök i jubilarens hem.

Dagen till ära har hon rödsminkade läppar, rouge på kinderna och tar emot oss med pigg blick. Om ett par dagar ska hon resa själv till sina barn i Spanien för att fira bemärkelsedagen.

Var i norra Finland under fortsättningskriget

Att Ellis varit och fortsatt är en modig kvinna råder det inga som helst tvivel om. Det märks inte minst på vad hon har att berätta och hur hon berättar det.

– Jag var nio månader i norra Finland under fortsättningskriget.

Inofficiellt var jag tysk tolk. Tyskarna var ju där, som ni kanske vet, säger hon med eftertryck.

Det var samtidigt som hon gick en tvåårig kurs för finska turistföreningen. När kriget med ryssarna tog slut hade hon ett år kvar på utbildningen. Hon beskriver det som en kaotisk tid. Tyskarna, som dittills försvarat Finland, skulle dra sig ur och en obehaglig stämning uppstod. Några av turistföreningens hotell hade hyrts av tyskarna då de hjälpte Finland, tills i september 1944 när de blev osams och finnarna ville (på

fordran till ryssarna) få ut tyskarna inom en vecka.

– De hade kanske flera hundra tusen man där så det var inte så lätt, säger hon och förklarar att det sedan blev ett nytt krig.

Att hon lärde sig tyska så bra har sin förklaring dels i att tyskan på den tiden var andra språk i skolorna, dels i en mer personlig anledning.

– Jag lärde mig tyska för att mina föräldrar talade franska sinsemellan. Båda föräldrar var finsktalande, men för att jag inte skulle förstå talade de franska och de retade mig

alltid att jag inte lärde mig språket. Så när jag blev 15 år beslöt jag mig i stället för att lära mig tyska och sedan spanska, bara för att reta dem, förklarar hon.

En inbjudan till presidenten

Många år efter tiden i kriget fick hon en inbjudan till presi-

dent Sauli Niinistö.

Väl på slottet i Helsingfors hade många krigsveteraner samlats för kaffebjudning. Hon ansåg sig inte ha gjort något som förtjänade att bli inropad först.

– Ingen visste varför, men när de skulle ropa in oss en och en ropades jag in först.

Ellis säger att många tyckte att det var underligt eftersom ingen visste annat än att hon varit lotta och medlem i Finlands Krigsveteranförbund.

Fakta: Ellis Johansson (född Fröjdman)

- Född i Helsingfors 16 september 1921
- Flyttade till Sverige 1940
- Påbörjade pianistutbildning vid Sibeliusakademien innan kriget bröt ut. Har bland annat jobbat som hotellvärdinna, tolk och fastighetsmäklare
- Talar fem språk: svenska, finska, tyska, spanska och engelska
- Föreningsaktiv i Finlandssvenska Nylandsgillet i Stockholm (Fnys) och tidigare i styrelsen för den rikssvenska grenen av Finlands Krigsveteranförbund

Hemma på flera platser

Förutom tyska tillräknar hon sig idag fyra andra språk. Finska och svenska sedan barnsben, spanska och engelska efter studier och att ha bott flera år i Spanien och Kanada. Vilket land som känns mest hemma idag verkar inte helt självklart.

– Det är svårt att säga, men det blir nog Sverige, men nu är det Finland ändå mer, säger hon och hänvisar bland annat till sitt deltagande i Hannikainens släktförening.

"Jag brukar skoja och säga att jag har bott 25 år i Finland, 25 år utomlands och 50 år i Sverige", säger Ellis Johansson när Fris uppvaktar henne i Kärrdal, Sollentuna. Här tillsammans med Fris förbundsordförande Jack Stenberg. Foto: Fris

I Ellis barndomshem talades både finska och svenska även om hon historiskt sett har mer svensk släkt.

– Många i min släkt kom ifrån Sverige utom morfars far, Pietari Hannikainen, som var en riktig finne. Min pappas släkt hette till exempel Fröjdman, och deras farfarsfar var mästersmed som kom till Oravais någon

gång på 1800-talet. De gifte sig bara med svenska kvinnor, så de blev riktiga finlandssvenskar på den tiden.

– Jag minns att jag gick i finsk och svensk barnträdgård om vartannat och likadant i läroverket, för att jag skulle tala båda språken perfekt.

Redan 1940 kom hon till Sverige.

– Jag fyllde 19 år när jag kom hit och gifte mig med en svensk man. Vi bodde i Stockholm och hade en kortare tid även en gård i Salatrakten. 1963 flyttade vi till Spanien där vi bodde fram till 1969.

Bland urfolk och nybyggare

Efter åren i Spanien flyttade de till Toronto i Kanada. Med åren hann de även bo i Vancouver och inte minst i norra Kanada, nära Alaska.

– Det sista stället vi bodde på när min man blivit pensionär var ett motell som vi köpt i British Columbia. Jag hade tagit en kurs på universitetet så att jag kunde driva fastighetsbolag i Fort Nelson, 1600km från Vancouver. Där bodde jag i sju år. Det var väldigt goda tider, för det var just då som de skulle dra "världens längsta pipeline" från ishavs i norr till söder om Los Angeles. Det mest annorlunda kanske var att komma till just norra Kanada med urfolk och nybyggare från hela världen.

Föreningsaktiv inom Fris

Sedan slutet av 80-talet, när Ellis och maken hade återvänt till Norden, har hon periodvis varit mycket aktiv i den Fris-anslutna föreningen Finlandssvenska Nylandsgillet i Stockholm (Fnys). Föreningsengagemanget talar hon om med värme.

– Vi hade roligt när vi gick med i Fnys på slutet av 80-talet och vi fick genast många

vänner, min man Ove och jag. Vi gjorde utflykter två gånger i månaden. Under flera års tid gick vi på muséer, besökte någon fabrik och konstutställningar - allt som Stockholm hade att erbjuda! Om det var vackert väder så promenerade vi.

Finns det då fortfarande något hon skulle vilja hinna med eller prova på i livet?

– Jag är mycket intresserad av släktforskning, så de senaste tjugo åren har jag skrivit om mitt liv och forskat om min släkt. Det tar jag med till mina barn nu, så att de kan läsa och förstå hur världen har ändrats, avslutar hon.

Kalendarium se även fris.nu

Oktober

- 14 oktober kl. 14.00
Majken Öst-Söderlund, bördig från Bennäs, berättar om sin migration till Sverige. Majken har en frikyrklig bakgrund och är idag verksam inom Vallentuna församling norr om Stockholm. Lokal: Träffpunkten, Uppsala. Arrangör: Finlands-svenskar i Uppsala.

- 14 oktober kl. 14.00
Föreningen Nylandsgillet i Stockholms (Fnys) daglediga: Artificiell intelligens (AI) med Thor Abrahamsson. Vad är AI, hur fungerar det, vilken nytta kan vi ha av det, vilka risker kan det medföra, hur påverkar det samhället och oss människor? Och så blir det film.

Kaffe, föredrag och umgänge. Kaffe och hembakad bulle 45 kr, eller bara kaffe för 20 kr, i övrigt gratis. Anmälan till Barbro Graeffe barbrograeffe@yahoo.se eller sms/tfn 073 810 80 93.

Lokal: Timmermansgården, Timmermansgatan 46, Stockholm.

- 15 oktober kl. 19.00
Premiär för Teaterföreningen Grannfolkets uppsättning av Bengt Ahlfors "Aska och akvavit". Lokal: Hjorthagens kulturhus (FKC), Artemisgatan 19, T-bana Ropsten.

Övriga föreställningar:

Lördag 16 oktober kl. 15.00
Söndag 17 oktober kl. 15.00
Fredag 22 oktober kl. 19.00
Lördag 23 oktober kl. 15.00
Söndag 24 oktober kl. 15.00

För biljetter, se grannfolket.se

- 23–24 oktober kl. 12.00
Fris höstmöte hålls för förenings-representanter i Fagersta.

November

- 11 november kl. 12-16
Ett samarrangemang med de tre gillena Ålandsgillet, Fnys och Åbolandsgillet.

Vi börjar med att bjuda på något som kan ersätta en lunch och kaffe. Ålands- och Åbolandsgillet står för programmet där bl.a. Ann-Mari Englund berättar om hur det är att växa upp på en ö i Ålands skärgård. Syftet med arrangemanget är att stärka samarbetet mellan förenin-garna och att medlemmarna får möjlighet att lära känna varandra bättre.

Lokal: Stora salen, Timmermans-gården, Timmermansgatan 46. Anmälan till Barbro Graeffe: barbrograeffe@yahoo.se eller på sms/tfn 073 810 80 93.

December

➤ 4 december kl.13.00

Gemensam traditionell julfest med Ålandsgillet, Fnys och Åbolandsgillet. Glöggmingel, luciatåg, julbord, jultomte, lotteri, dans. Glöggmingel från kl. 13.00.

Lokal: Bagarmossen Folkets hus.
För anmälan, sätt in 250:- (med namn) på Åbolandsgillet's plusgiro 850861-6. Senast den 22 november. Barn under 12 år gratis, men måste föränmälas. För betalning i entrén, anmälan till Denice Ramberg tfn 073 613 21 28.

Kansliets öppettider

Med anledning av den rådande situationen kring covid-19 har kansliet fortfarande begränsade fysiska öppettider. Slå gärna en signal och kolla att vi är på plats.

Det går bra att nå förbundet i akuta ärenden per telefon +46 (0)72-329 31 31 eller via mejl till ordforande@fris.nu

Nästa Fris-Nytt utkommer v. 50 Manusstopp 6 december

Välkomna till Fris

Besök: Bellmansgatan 15 NB, Stockholm
Mejl: kansli@fris.nu
Mobil/SMS: +46 (0)72-329 31 31

Jack Stenberg
Förbundsordförande
Mejl: ordforande@fris.nu
Mobil/SMS: +46 (0)70-717 44 85

Facebook/Messenger:

@finlandssvenskarnasriks

Instagram:

@fris.nu

Hemsida:

www.fris.nu

Finlandssvenskarnas riksförbund i Sverige, Fris, är centralorganisationen för finlandssvenska ideella föreningar som är verksamma i Sverige. Fris grundades 1969 och idag har förbundet cirka 1 000 medlemmar fördelade på 17 föreningar runt om i landet som alla arbetar för att främja finlandssvensk kultur och finlandssvenska intressen i Sverige och Finland. Fris bedriver informationsverksamhet för ökad kunskap hos Sveriges befolkning om finlandssvenskarna genom att anordna och delta i olika slags kultur-, samhälls- och fritidsaktiviteter samt samarbeta med och påverka organisationer och myndigheter i Sverige och Finland.